

**Versterking
Lokaal Energie- en Klimaatpact 2.1
tussen de Vlaamse Regering
en de Vlaamse lokale besturen**

1 VERSTERKING LOKAAL ENERGIE- EN KLIMAATPACT 2.1

Vlaanderen en de lokale besturen hebben de handen in elkaar geslagen om samen de nodige transitie in het energie- en klimaatbeleid waar te maken. We zijn gestart met het LEKP 1.0 om een nieuw ecosysteem uit te bouwen, waarbij lokale stakeholders, lokale besturen en het Vlaamse niveau nauwer samenwerken. Tegen eind oktober 2021 hadden 293 van de 300 lokale besturen het LEKP 1.0 ondertekend. Door de aangescherpte Europese Klimaatambities ('Fit for 55') besliste de Vlaamse regering in november 2021¹ over een pakket extra maatregelen om de CO₂-uitstoot sterker te verminderen. Daarbij werd ook de rol van de lokale besturen herbevestigd en nieuwe doelstellingen voorgesteld.

Door de oorlog in Oekraïne en bijgevolg de energiecrisis dreigen steeds meer huishoudens geconfronteerd te worden met energiearmoede. Op wijkniveau kunnen oplossingen op maat uitgewerkt worden om versneld te renoveren en meer hernieuwbare energie toegankelijk te maken via energiegemeenschappen.

Hieronder vind je het overzicht van de uitbreiding van engagementen bovenop het LEKP 2.0 die via dit document ter goedkeuring voorligt:

Lokale besturen engageren zich om:

- Realisatie van minstens één thematisch wijkverbeteringscontract waarbinnen een collectieve renovatie wordt gefaciliteerd voor einde 2025. Een thematisch wijkverbeteringscontract kenmerkt zich door 4 elementen: (i) het is gericht op de uitvoering van een collectieve renovatie, (ii) het betreft een nieuwe samenwerkingsvorm, (iii) binnen een specifieke wijk, (iv) met oog voor sociale diversiteit;
- Opmaak van een voorgesteld renovatietraject op maat van elke bewoner waar de klimaat Tafel georganiseerd wordt, voor 50 per 1.000 huishoudens en dit voor einde 2025;
- Een verdubbeling en versnelling voor de doelstelling: '1 coöperatief/participatief hernieuwbaar energieproject per 500 inwoners tegen 2030': minstens 36 kWp in plaats van 18 kWp per 500 inwoners, waarvan 18 kWp per 500 inwoners wordt gerealiseerd voor einde 2025.
- Toegang tot de activiteiten van een energiegemeenschap operationaliseren voor 1 per 500 inwoners voor einde 2025.

Versterkte engagementen in het kader van LEKP
2.1

¹ VR 2021 0511 DOC.1237/1 Bijkomende maatregelen Klimaat

De Vlaamse overheid engageert zich om:

- Een sterke kennisoverdracht organiseren tussen lokale besturen met de eerste leerlessen uit de 11 lopende wijkverbeteringscontracten wat betreft het vernieuwd instrumentarium in het kader van de werkplatformen (deze gaan van start in 2023);
- De beoogde wijkrenovatietool uit te breiden met de ontwikkeling van een digitaal platform (de 'Digital Twin') waarbij (i) databronnen gecombineerd worden met de best beschikbare instrumenten en analyses (zoals bijvoorbeeld warmtezoneringskaarten) en (ii) waarop publieke of private instrumenten op kunnen aansluiten (overheden, Energiehuizen, bouwsector, applicatie- en softwarebedrijven, ...). Deze wordt niet enkel aan lokale besturen aangereikt, maar kan dus ook gekoppeld worden met Energiehuizen om renovatietrajecten procesmatig te begeleiden;
- Het aanbieden van een technische assistentiehub om lokale besturen en hun OCMW's te ondersteunen in het opstarten van lokale energiegemeenschappen waarbij activiteiten ten gunste van mensen met risico op energie armoede kan worden uitgerold. De hub wordt aanbesteed in 2023 en zal zich inzetten voor het inhoudelijk technische, het aanbestedingsmatige, juridische en financiële maatwerk bij de realisatie van de activiteiten van de energiegemeenschap.
- Het voorzien van een additionele budgettaire impuls van 16 miljoen euro voor de capaciteit bij lokale besturen ter realisatie van de versterkte engagementen in de komende twee jaren:
 - 9.000.000 in 2023,
 - 7.000.000 in 2024.

2 HET WAAROM EN HOE VAN HET LEKP 2.1

In de context van het Vlaams Energie- en Klimaatplan 2021-2030 (VEKP) en de Europese klimaatdoelstellingen werkten de Vlaamse Overheid en haar partnerorganisaties in 2021 een Lokaal Energie- en Klimaatpact uit om de visie en de krijtlijnen voor wederzijdse engagementen tussen de Vlaamse Regering en de lokale besturen duidelijk af te bakenen. Naast de lokale besturen, konden stakeholders en organisaties bij hun ondertekening als ondersteuner aangeven op welke wijze ze de lokale besturen zullen bijstaan in de realisatie van het LEKP 1.0. Intussen ondertekenden 294 gemeenten en 64 ondersteunende organisaties het LEKP 1.0.

In het najaar van 2021 introduceerde de Europese Commissie het 'Fit for 55-pakket' waardoor Europese regelgeving in overeenstemming wordt gebracht met de doelstelling van de Europese Unie om in 2030 de netto-uitstoot van broeikasgassen met ten minste 55% te verminderen ten opzichte van 1990. Hierop

besliste de Vlaamse Regering in de visienota van 5 november 2021 'Bijkomende maatregelen klimaat' tot een extra pakket maatregelen voor een reductie van 40% broeikasgasuitstoot (ten opzichte van 2005) voor de sectoren transport, bouw, landbouw, afval en industrie. De doelstellingen van het Lokaal Energie- en Klimaatpact werden hierop aangepast in het LEKP 2.0, dat werd gelanceerd op 8 juli 2022 en tegen 5 december 2022 door 210 lokale besturen werd ondertekend. Zo werd de broeikasgasreductiedoelstelling van de eigen vloot, het eigen patrimonium en de eigen infrastructuur aangescherpt naar 55% tegen 2030, werd de jaarlijkse primaire energiebesparing verhoogd naar 3%, versterkte het ambitieniveau naar fossielvrije collectieve renovaties (25 per 1.000 wooneenheden) en zullen er niet 1 maar 1,5 laadpunten voorzien worden per 100 inwoners (99.000 (semi-)publieke laadpunten) tegen 2030.

De energiecrisis en de hoge energieprijzen tonen echter de urgentie aan om verdere stappen te nemen. **Het is meer dan ooit duidelijk dat we als samenleving de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen versneld moeten afbouwen om meer weerbaar te zijn bij toekomstige prijsschokken.** De Europese Commissie lanceerde op 18 mei 2022 daarom ook het REPOWER EU Plan waar de lidstaten o.a. worden aangemoedigd om eerst in te zetten op meer energiebesparing (renovaties) en de uitrol van hernieuwbare energie. Zo wordt er verwezen naar de verhoogde energie efficiëntiedoelstellingen 2030 en het optrekken van de hernieuwbare energiedoelstelling (van 40 naar 45% op EU niveau).

De aanhoudende hoge energieprijzen verhogen stelselmatig de groep mensen met een risico voor energie armoede. In Vlaanderen had ongeveer 15,9%² van de gezinnen te kampen met energie armoede. Huurders lopen meer risico dan eigenaren. De 'split incentive' verhoogt voor deze gezinnen de afstand naar een renovatie-oplossing: de opbrengsten komen bij de huurder terecht, de investeringen dienen door de eigenaren worden gedragen. Verder hebben 1 op 3 van de gezinnen in armoede energieverslindende huishoudtoestellen en wonen ze in ongezonde omstandigheden met schimmel en vocht (dat de energiefactuur verder doet oplopen). De stijgende energieprijzen sinds het najaar van 2021 hebben de situatie voor vele precare huishoudens steeds meer onhoudbaar gemaakt.

Het lokale bestuursniveau is het **meest laagdrempelige en toegankelijke niveau** om deze mensen in eerste instantie vooruit te helpen met gepaste advisering omtrent de te nemen stappen en de te bereiken dienstverleners. Burgers worden best zo snel mogelijk begeleid om het opbouwen van energieschulden te voorkomen en die schulden versneld af te bouwen.

Om onze burgers en bedrijven weerbaar te maken tegen de volatiele energieprijzen moeten we versneld inzetten om **de energievraag te reduceren en de overblijvende energievraag met hernieuwbare bronnen in te vullen.** Daarom wordt getracht deze transitie een versnelling hoger te laten schakelen door in te zetten op meer uitvoeringsmogelijkheden van collectieve renovaties en het meer toegankelijk maken van lokale hernieuwbare energie, wanneer mensen niet in staat zijn dit op eigen dak of met eigen investeringsmiddelen te realiseren.

² Beleidsnota 2019-2024 Minister Zuhal Demir.

We breiden daarom het instrument van de [wijkverbeteringscontracten](#) uit met een thematische focus op het realiseren van wijkrenovaties in die wijken waar huishoudens het meest kwetsbaar zijn voor energie armoede. Centraal blijft de focus op wijken met multidimensionale en verweven problematieken en uitdagingen. Het lokaal bestuur kan zelf deze wijken identificeren en kan zich richten op die wijken met een hoger dan gemiddelde concentratie laaggeschoolden, werklozen, mensen met gezondheidsrisico's, minder kwalitatieve en energiezuinige woningen, etc³. Waar de eerste generatie wijkverbeteringscontracten zich enkel richtte op steden, vinden we deze samenwerkingsvorm ook nuttig voor gemeenten, waar evident ook situaties van (verdoken) energie-armoede zich voordoen. Het wijkniveau laat toe gemeenschappen en bestaande netwerken zich te identificeren met een bepaald geografisch gebied. De grenzen daarvan zijn niet altijd vastgelegd, en vallen zeker niet altijd samen met administratieve eenheden.

Het vernieuwende karakter van type instrumenten en aanpak kan vorm krijgen via het aangaan van **nieuwe partnerschappen met een concreet renovatie-aanbod**. Denk hierbij aan voorbeelden als:

- Wijk-esco's (energiedienstenleveranciers die verschillende maatregelen zoals isolatie, zonnepanelen, afregelen van de verwarmingsinstallaties,... kunnen combineren);
- Wijkambassadeurs (ervaringsdeskundigen) en facilitatoren (algemene ontzorgende rol). Een goede zaak kan zijn om met ervaringsdeskundigen in energie-armoede; de OCMW's en bestaande ondersteunende verenigingen (waaronder de energiehuizen en opbouwwerkers) meer samen te laten werken;
- Energiegemeenschappen, al dan niet door burgerinitiatieven gelanceerd, die participatieve hernieuwbare energieprojecten opstarten.

Samenvattend zijn volgende elementen dus definiërend om van thematische wijkverbeteringscontracten te spreken: het betreft een concreet collectief renovatie-aanbod (focus ligt op de uitvoering van maatregelen), waarvoor een vernieuwd partnerschap aangegaan wordt in een sociaal-diverse wijk.

Op te merken valt dat een lokaal bestuur er toe kan opteren om een wijk te transformeren door ook de andere werven van het LEKP hier op toe te passen: vergroening (meer bomen, gevelgroen, hagen, natuurgroenperken), duurzame mobiliteit (deelmobiliteit, fietsinfrastructuur), regenwateropvang en ontharding. Ook via de werkplatformen die in 2023 zullen opstarten (Vlaams engagement om doorbraken te faciliteren en drempels in uitvoering weg te werken) kunnen de synergiën tussen de verschillende LEKP werven verder worden geconcretiseerd. Tijdens de eerste ronde klimaattafels kunnen dergelijke projecten met de buurt besproken worden.

In deze versterking van het LEKP wordt nog een stap verder beoogd door ook de opvolging van dergelijke klimaattafels te borgen, met als focus renovatietrajecten. Deze opvolgacties zullen het meeste impact kennen wanneer er ook duidelijke renovatietrajecten op maat van elke woning worden voorgesteld, de

³ Een mogelijkheid kan zijn om in samenwerking met Fluvius en met respect voor de privacy zicht te krijgen op wijken met budgetmeters.

baten van een collectieve uitvoering worden gekwantificeerd en de opvolging kan worden gewaarborgd door de verschillende betrokken stakeholders. Om dit proces te ondersteunen wordt in de loop van het najaar 2023 een wijkrenovatietool aangeboden aan lokale besturen en de Energiehuizen.

De eerste 11 wijkverbeteringscontracten zullen verder als input dienen om de werkplatformen voor doorgedreven kennisoverdracht tussen lokale besturen te kunnen inzetten. Deze gaan van start in 2023 en kunnen aan de slag met eerste leerlessen betreffende:

- Vernieuwde ketengerichte samenwerkingen, nieuwe vormen van publieke dienstverlening, nieuwe rollen en verantwoordelijkheden zoals wijkambassadeurs, programmaregisseurs, buurtregisseurs;
- Gestructureerd participatieproces met de doelgroepen in de wijk, via vormen van coproductie, en zelfsturing;
- Smart city oplossingen voor monitoring en experimenten/regelluwe zones voor betrokkenheid van actoren te verhogen;
- Bouwvoorschriften ruimtelijke ordening;
- Experimenten met handels- of horecafuncties in panden met andere bestemming;
- Experimenten op het vlak van innovatieve woonvormen zoals in coöperatieve vennootschappen met sociaal oogmerk;
- Voorrangssystemen voor zorgbehoevenden, collectieve voorzieningen (bv. voor wateropvang);
- Enzovoort.

Lokale besturen kunnen dit addendum ondertekenen t.e.m. 5 juli 2023. De trekkingsrechten per gemeente zullen per ministerieel besluit vastgelegd worden in september 2023. De middelen zullen uiterlijk worden uitgekeerd op 30 april 2024.

3 AANVULLING OP WERF 2

Aanvullingen t.o.v. het LEKP 2.0 worden **in het vet** gezet.

3.1 WERF 2: VERRIJK JE WIJK (RENOVATIE, HERNIEUWBARE ENERGIE)

3.1.1 Doelstelling 2030

- 50 collectief georganiseerde energiebesparende renovaties⁴ per 1.000 wooneenheden vanaf 2021 t.e.m. 20305 waarvan 25 fossielvrije⁶ renovaties.
- **Realisatie van minstens één thematisch wijkverbeteringscontract** waarbinnen een collectieve renovatie wordt gefaciliteerd voor einde 2025. Een thematisch wijkverbeteringscontract kenmerkt zich door 4 elementen; (i) het is gericht op de uitvoering van een collectieve renovatie, (ii) het betreft een nieuwe samenwerkingsvorm, (iii) binnen een specifieke wijk, (iv) met oog voor sociale diversiteit;
- 50 per 1.000 wooneenheden worden uitgenodigd voor een klimaattafel⁷ ter bespreking van een wijkgerichte aanpak (met een focus op de verduurzaming van de warmtevraag en de synergie tussen de vier werven) voor einde 2024;
- **Opmaak van een voorgesteld renovatietraject op maat van elke bewoner waar de klimaattafel georganiseerd werd, voor 50 per 1.000 huishoudens en dit voor einde 2025;**
- **Een verdubbeling en versnelling voor de doelstelling: ‘1 coöperatief/participatief⁸ hernieuwbaar energieproject per 500 inwoners tegen 2030’: minstens 36 kWp in plaats van 18 kWp per 500 inwoners, waarvan 18 kWp per 500 inwoners wordt gerealiseerd voor einde 2025⁹;**
- Toegang tot de activiteiten van een energiegemeenschap operationaliseren voor 1 per 500 inwoners voor einde 2025.

⁴ Een energiebesparende renovatie equivalent bestaat uit één van volgende maatregelen: dak-, zolder-, vloer-, gevelisolatie, hoogrendementsbeglazing, zonneboiler, ventilatiesysteem, een warmtepomp en -boiler. Deze kunnen worden gestimuleerd door de ‘burenpremie voor een collectieve renovatieproject’ en zijn al dan niet het gevolg van de organisatie van klimaattafels, renovaties gerealiseerd dankzij het noodkoopfonds en alle andere collectief georganiseerde renovaties zoals i.s.m. VME's voor appartementengebouwen. Een renovatie is collectief georganiseerd als er 10 wooneenheden deelnemen (moet niet verplicht geografisch afgebakend zijn) of wanneer de VME er toe beslist.

⁵ Lokale besturen staan het dichtst bij de burger. Zij zijn dan ook het best geplaatst om via participatieve trajecten, zoals bvb. klimaattafels, de burger te overtuigen om mee te stappen in bv. wijkrenovatieprogramma's op basis van een ontzorgende aanpak. Op deze manier wordt niet enkel gefocust op het ondersteunen van renovatie bij eigendomsoverdracht, maar ook op renovaties bij 'zittende' eigenaars.

⁶ Fossielvrije renovaties worden in dit kader beschouwd als woningen die in hun energiebehoefte voor verwarming, koelen en sanitair warm water worden voorzien via een elektrische warmtepomp (eventueel aangevuld met een warmtepompboiler of zonneboiler) of via de aansluiting van een energie-efficiënt warmtenet (zoals gedefinieerd in energiebesluit – artikel 1.11, 32/1°, a), b) en c). Behalve elektriciteit - die in functie van het energiecontract (deels) van niet-hernieuwbare oorsprong kan zijn - , worden geen andere fossiele brandstoffen gebruikt.

⁷ Een klimaattafel houdt in dat de bewoners van een wijk worden uitgenodigd om na te denken over hun wijktransformatie aan de hand van een concreet plan op maat van de wijk: minder energie verbruiken, meer hernieuwbaar opwekken, koppeling met duurzame mobiliteit, meer gevelgroen en ontharding. Zo wordt er gestreefd naar een optimale synergie tussen de verschillende werven van dit Pact, zonder de focus op renovaties uit het oog te verliezen. Er is geen minimum aantal aanwezigen per klimaattafel, maar uiteindelijk worden voor het einde van 2024 50 per 1.000 huishoudens uitgenodigd op een klimaattafel.

⁸ Coöperatieve/participatieve projecten houden in dat burgers mee kunnen investeren.

⁹ **Binnen en tussen gemeentes kunnen kleinere projecten geclusterd worden. Een windmolen van 2 MW telt bijvoorbeeld mee voor 111 projecten van 18 kWp.** Referentie voor het startpunt is het aantal opgeleverde projecten geregistreerd op de Energiekaart (Energiesparen.be) tegen einde 2020.

3.1.2 Meerwaarde burger

- Opwaardering woonst, verhoging waarde op vastgoedmarkt voor verkoop en verhuur
- Optimalisering kapitaal want rendement hoger dan op spaarboekje en meer zekerheid t.o.v. (huidige) financiële markten
- Structurele verlaging energiefactuur
- Woon- en wijkcomfort omhoog door zowel energetische ingrepen als meer vergroening en ontharding in de wijk.
- Weinig zorgen omwille van begeleiding
- Participatie projecten: verhoogde betrokkenheid, kennisdeling en eigenaarschap in lokale hernieuwbare energie

3.1.3 Meerwaarde lokale overheid

- Detecteren en vastpakken van energie-armoede
- Optimale synergiën tussen de verschillende werven op wijkniveau en stijging aantrekkelijkheid en leefbaarheid gerenoveerde wijken (extra indien ook aanpak openbaar domein (bijv. stoep en fietsstroken) en vergroening.
- Wijkgerichte aanpak is verbindend voor buurtbewoners (sociale cohesie)
- Private tertiaire gebouwen alsook lokale overheidsgebouwen, scholen, zorginstellingen, cultuur- en sportvoorzieningen kunnen eveneens betrokken worden in een (fossielvrije) wijkrenovatie en participeren in duurzame energieprojecten. Hun complementair gebruiksprofiel (verschillende openingsuren) kan een opportuniteit voor lokaal opgewekte hernieuwbare energie vormen (bv. via model van energiedelen). Publieke gebouwen worden idealiter mee opgenomen in een lange termijn vastgoedstrategie t.a.v. de doelstelling -55% CO2 tegen 2030. Deze doelstelling wordt op entiteit- en niet op gebouwniveau bekeken, waardoor best een aandeel van de publieke gebouwen gerenoveerd wordt tot fossielvrij, om een zo kostenefficiënt mogelijke realisatie van de lange termijn doelstelling te bekomen.
- Participatie in duurzame energieprojecten kan verhoogd worden (naast zon en wind ook warmtenetten, biomassa, waterkracht, ...) waardoor draagvlak voor energietransitie stijgt
- Educatief effect indien zonnepanelen op bv. Schoolgebouwen

3.1.4 Potentiële inbreng lokale overheid

- Opstarten wijkverbeteringscontracten kan vorm krijgen door vernieuwde partnerschappen (opbouwwerkers, energiehuizen, OCMW's, lokale energiegemeenschappen) en nieuwe contractvormen:
 - De concrete invulling kan door het lokaal bestuur zelf uitgewerkt worden op organisatorisch, financieel, verzekeringstechnisch,... vlak. Vervolgens kunnen nieuwe samenwerkingsvormen opgestart worden met voldoende aandacht naar ontzorging toe waaronder kwaliteitscontroles, nazorg, een aanpak op maat voor appartementen of verhuurde panden, etc. Denk daarbij aan een voorbeeld als een wijk-ESCO-contract (geografisch geclusterde opdracht voor energiebesparende maatregelen), waarbij energiedienstbedrijven een besparing of een te behalen energielabel garandeert.
 - Opscaling van reeds lopende projecten die hun nut bewezen hebben zoals Papillon (leasing energiezuinige huishoudtoestellen), Energieke dorpen in de Westhoek, Dampoort Knapt Op!, Buurzame stroom in Gent, ...

- Inspiratie voor participatieve ontzorging vinden we ook bij Buurtkracht in Brugge Naar Morgen (waaronder in Assebroek);
 - Startende doorgedreven wijkrenovaties vind je onder andere in de Klimaatwijk Ter Elst (Leuven), OPEN Lab in Genk, Tuinwijk Bosveld in Mol,
- Organisatie klimaattafels gericht op concrete realisaties op het terrein zoals wijkrenovaties
 - Voor zones, wijken of projecten kan het lokale warmteplan op een participatieve manier verder worden ingevuld: zie 2.3 warmtegids
https://www.energiesparen.be/sites/default/files/atoms/files/Warmtegids_2022-03-30.pdf
 - Wanneer een toekomstige aansluitpremie op bestaande warmtenetten wordt voorzien door de Vlaamse Regering, kan een lokaal bestuur drempels wegwerken per wijk en collectieve aansluitcampagnes organiseren.
 - Gerichte oproepen voor deelname 40-tal huizen van een bepaald bouwjaar gekoppeld aan een modelrenovatietraject (VCB)
 - Samenbrengen publieke en privépartners aan renovatietafel, inclusief derdebetalersysteem aanbieders, ESCO systemen (prestatiecontracten) en banken
 - Ondersteunen benutten van sleutelmomenten voor de juiste graad van (diepgaande) renovatie
 - Inschakelen renovatiecoach (aanvulling op bestaande subsidie VO – collectieve renovatie begeleidingspremie, masterplan voor VME's)
 - Bestaande ondersteuning door lokale Energiehuizen, woonloketten en partnerorganisaties (zoals provinciale Steunpunten Duurzaam Wonen en Bouwen, vzw's...) versterken door verbeterde onderlinge samenwerking en toegankelijke en efficiënte dienstverlening aan de burgers via een eengemaakt woon-en energieloket. Aan dit loket kunnen burgers terecht voor al hun vragen i.v.m. wonen en energie en krijgen ze afspraken voor energieadvies en renovatiebegeleiding aan huis.
 - Fiscale maatregelen (verlaging OV (voor enkele jaren)) of premies voor investeringen te stimuleren
 - Gemeentelijke reglementering en stedenbouwkundige verordeningen aanpassen zodat extra verdiep mogelijk is
 - Aanpassing verkavelingsvoorschriften aan EPB-eisen (bijv. dakgoothoogte van 6 meter werkt energetische renovatie tegen (dikkere isolatie nodig))
 - Lasten gekoppeld aan vergunningen actualiseren en volwaardig hoofdstuk blauwgroene dooradering invoegen zonder nodeloze drempels te verhogen
 - Het ter beschikking stellen van containers bij werken
 - Terbeschikkingstelling publiek patrimonium (direct of indirect beheerd door lokale overheid zoals scholen, OCMW, kerkfabriek,) en infrastructuur aan coöperatieve vennootschappen voor zonne-, wind- en energiebesparingsprojecten. Gemeente neemt groene stroom lokaal af. Burgercoöperatie plaatst, financiert, monitort en beheert de installaties. Na 20 jaar wordt installatie overgedragen aan gemeente. Idem voor cultuurhuizen, zorgpatrimonium, lokale verenigingen,
 - Verhogen draagvlak voor windenergie door bv. het actief verlenen van objectieve informatie
 - Burgerparticipatie kan element van beoordeling zijn voor aanbestedingen in duurzame energieprojecten (zon, wind, waterkracht, biomassa, energiebesparing en warmtenetten)
 - Toekomstige deelname faciliteren van lokale energiegemeenschappen. **Deze kunnen het samenwerkingsverband zijn om versneld meer hernieuwbare energie te realiseren en de toegankelijkheid voor kwetsbare huishoudens en huurders te vergemakkelijken. Ze kunnen dus als startbasis fungeren om de energietransitie inclusief en sociaal te maken. Daarnaast vormen ze**

de voedingsbodem om de merites van energietransitie inzake flexibiliteit, energiedelen, opslag, oplaaddiensten voor elektrische (deel-)wagens, energie efficiëntiediensten of andere energiediensten te versnellen. Dit kan verschillende vormen aannemen, waaronder:

- Zonnepaneelprojecten op eigen publieke daken, waarvan de opbrengst gedeeld wordt met huishoudens met risico op energie armoede. De injectieopbrengst kan gevaloriseerd worden door bv. het OCMW om extra steun te geven in het kader van de energietransitie en energiebesparende maatregelen;
 - Sociale stroomafname contracten voor huishoudens met risico op energie armoede;
 - Energiedelen binnen appartementen;
 - Aggregatiefunctie voor vraagsturing bij huishoudens (deelname flexibiliteit);
 - Papillonmodel voor zonnepanelen, opslag, stuurbare toestellen bij huishoudens thuis (eigendom blijft bij energiegemeenschap, via huurmodel wordt voordeel gedeeld met de burger).
- Een lokaal bestuur kan ondersteunen om de juridische structuur op te zetten, om inzicht te verkrijgen in de hoeveelheid reststroom die kan gedeeld worden, om overeenkomsten met deelnemers af te sluiten, etc.

3.1.5 Potentiële inbreng Vlaamse overheid

- Om burgers toe te leiden naar de correcte ingrepen en mogelijke financieringsvormen, werd in het najaar van 2022 o.a. de capaciteit van OCMW's met 19,2 miljoen euro versterkt.
- Vlaanderen voorziet in een tweejaarlijkse call voor energiedelen binnen energiegemeenschappen en binnen appartementen. Deze werd geïntegreerd binnen de Call Groene Stroom en vond een eerste keer in november 2022 plaats.
- Een financiële impuls zal echter niet volstaan om energiegemeenschappen te operationaliseren. Daarom voorziet Vlaanderen in een aanbesteding van een technische assistentiehubs om de activiteiten binnen lokale energiegemeenschappen op te starten. ABB zal deze aanbesteding in de loop van 2023 voorbereiden in samenwerking met VEKA. De hub zal zich inzetten voor het inhoudelijk technische, het aanbestedingsmatige, juridische en financiële maatwerk bij de realisatie van de activiteiten van de energiegemeenschap.
- Werkplatformen gaan van start in 2023 om doorbraken op vlak van LEKP drempels te bewerkstelligen. Één van de mogelijke eerste thema's kan ook dieper ingaan op standaard documentatie en 'templates' om de thematische wijkverbeteringscontracten op te starten (concreet collectief renovatie-aanbod, verantwoordelijkheden, rechten, plichten en aansprakelijkheden binnen de partnerschappen).
- De burenpremie voor collectieve renovatieprojecten wordt verder versterkt:
 - <https://www.vlaanderen.be/burenpremie-voor-collectief-renovatieproject>
- Stimulansen worden gecreëerd voor de renovatie van appartementen door het voorzien van totaaladvies via de opmaak van een masterplan rond [BENOVatie](#) (oproep in de zomer van 2022). Met de invoering vanaf juli 2022 van de Mijn Verbouwen krijgen VME's ook toegang tot renteloos krediet dat een lange looptijd (tot 25 jaar) combineert met substantiële leenbedragen (60.000 euro voor het gebouw, aangevuld met 25.000 euro per wooneenheid).

- Algemene labelpremie:
 - <https://www.vlaanderen.be/epc-labelpremie-bij-energie-renovatie>
 - Zie ook: de EPC-labelpremie voor alle eigenaars <https://www.energiesparen.be/nieuws/nieuwe-stimuli-voor-de-bouwsector-voor-wie-gaat-renoveren>
- Renteloos renovatiekrediet en energielening+ voor alle nieuwe eigenaars:
 - <https://www.energiesparen.be/renteloos-renovatiekrediet>
 - <https://www.energiesparen.be/nieuws/nieuwe-stimuli-voor-de-bouwsector-voor-wie-gaat-renoveren>
 - Algemeen: focus op de transactiemomenten (eigendomsoverdracht) als belangrijk sleutelmoment voor diepgaande renovaties te stimuleren
- De huidige 0%-energielening wordt omgevormd tot de MijnVerbouwlening waarbij ook het toepassingsgebied wordt verruimd o.b.v. inkomensdoelgroepen en categorieën van werken (voor energetische werken en werken gericht op woningkwaliteit). Het ontleeningsbedrag en de looptijd van de lening worden verhoogd tot 60.000 euro en verlengd tot 25 jaar.
 - Inkomen gerelateerde doelgroepen: midden (doelgroep 2) en lagere inkomens (doelgroep 3).
 - Verhuurders; mits lagere huurprijs of sociaal verhuur (beide minstens 9 jaar).
- Steun voor zonne-installatie kleiner van 10 kW via premies (nieuw vanaf 2021):
 - <https://www.energiesparen.be/zonnepanelen/premie>
- Steun voor zonne-installaties boven 25 kW via projectoproep (nieuw vanaf 2021):
 - <https://www.energiesparen.be/call-groene-stroom>
- Voldoende aandacht om de capaciteit van de bouwsector te versterken via gerichte opleidingen (cfr. Pact for Skills en actieplan capaciteit bouw aangekondigd in het VEKP)
- Faciliterend kader blijven uitwerken voor de uitvoerende sector (bouwnijverheid, architecten, ESCO's, ...) te laten innoveren en groeien. Een voorbeeld is het stimuleren van bouwteams ('one stop shops'): door samenwerking van aannemers en architecten wordt kennis geclusterd, snelheid gemaakt en transactiekosten verlaagd.
- Verspreiden van kennis betreffende 'klimaatprestatiecontracten'; diepgaande renovaties en hernieuwbouw met resultaatverbintenissen naar resterend energieverbruik en CO2-uitstoot toe:
 - De [rondetafel over klimaatprestatiecontracten](#) die plaatsvond op 27 april 2022, i.s.m. VVSG
 - Voor DBFM-E: [Omslag Energie-efficiëntie.pdf \(vlaanderen.be\)](#)
 - Voor OEPC: [ESCO charter en Energieprestatiecontract | VEB - Efficiënt in energie](#)
- De Wijkrenovatietool zal verschillende databronnen integreren met instrumenten (zoals de inspiratiekaart warmtezoning en de daaruit (op termijn) volgende lokale warmteplannen) om collectieve renovaties van A tot Z te faciliteren.

Figuur 1 Clean Vision Summit VITO 2022

- Naast het inzichtelijk en toegankelijk maken van het hernieuwbare energiepotentieel alsook de energie- (waaronder warmte)vraag, worden concrete renovatietrajecten voorgesteld en opgevolgd t.e.m. de uitvoering van de werken. De verschillende stakeholders in een collectief renovatietraject zullen zo transparant vat kunnen houden op het proces. De wijkrenovatietool zal ook toegevoegd worden als authentieke bron voor het Pactportaal en waar nodig wordt de link gelegd met het traject richting geïntegreerde woon- en energieloketten.

3.1.6 Bijdrage aan het Vlaams energie- en klimaatplan 2030

- De collectief georganiseerde energiebesparende renovaties (50 per 1.000 wooneenheden in 2030) komt ruw ingeschat overeen met de realisatie van een jaarlijkse bijkomende finale energiebesparing van 555 GWh in 2030. Deze besparing zal bijdragen tot de realisatie van het reeds goedgekeurde VEKP en de lange termijn renovatiestrategie.
 - De aanscherping tot 25 fossielvrije renovaties komt ruw ingeschat neer op een bijkomende jaarlijkse finale energiebesparing van 1.367 GWh.
- Extra coöperatief/participatief hernieuwbaar energieproject per 500 inwoners tegen 2030 (+12.000 projecten). Uitgaande van een gemiddelde grootte van deze zonne-energieprojecten zouden deze 12.000 projecten goed zijn voor een bijkomend vermogen van (minstens) 216 MW. Dit zal verhogen door de ondertekenaars van deze versterking.

De opvolging van het Pact maakt onderdeel uit van het democratisch proces in elke gemeente, waaronder de goedkeuring tot toetreding van dit pact door de gemeenteraad. Dit gemeenteraadsbesluit wordt opgeladen via het Loket voor lokale besturen¹¹ van ABB.

3.2 FINANCIËLE RAPPORTERING VIA BBC

De werkwijze van LEKP 1.0 en 2.0 wordt doorgezet binnen LEKP 2.1. De financiële middelen zullen als algemene financiering onder de gemeenten verdeeld worden volgens inwonersaantal (80%) en volgens het aandeel van het Gemeentefonds 2020 (20%). De aldus bekomen financiering per gemeente wordt vastgesteld in een lijst dat gepubliceerd zal worden op de website van ABB (zie als voorbeeld LEKP 1.0: [Subsidie voor klimaatacties ter uitvoering van het Lokaal Energie- en Klimaatpact \(LEKP\) | Lokaal Bestuur Vlaanderen](#)). Dat trekkingsrecht wordt automatisch, volgens dezelfde verdeelsleutels, verhoogd met de rechten van gemeenten die het LEKP 2.1 niet tijdig, uiterlijk **05/07/2023**, hebben ondertekend en gemeld aan ABB.

Pro memorie de additionele subsidie voor de ondertekening van het LEKP 2.1 bedraagt voor deze legislatuur: 9 miljoen euro voor 2023 en 7 miljoen euro voor 2024.

Deze financiering komt bovenop de vastgelegde trekkingsrechten voor LEKP 1.0 en 2.0.

Net zoals bij LEKP 1.0 en 2.0 wordt gevraagd om de middelen als cofinanciering in te zetten: de totale uitgaven voor klimaatacties dienen minstens het dubbele van de verkregen subsidies te bedragen. Dit

¹¹ Raadpleegbaar via <https://loket.lokaalbestuur.vlaanderen.be/>

////////////////////////////////////

wordt geaggregeerd opgevolgd door de BBC-rapportering door uitgaven aan de code ABB-LEKP-2023 te koppelen. Het jaartal aggregeert de Pactsubsidies.

3.3 INHOUDELIJKE RAPPORTERING: PACTPORTAAL

Het Pactportaal volgt de resultaten per werf en per lokaal bestuur op. Via het Pactportaal zullen lokale besturen een overzicht voor het eigen grondgebied kunnen downloaden. Waar gewenst kunnen ze dit overzicht aanvullen, indien een actie niet gecapteerd zou zijn via de brondatabanken, zoals hieronder opgesomd. Eénmaal per jaar worden deze resultaten in functie van het LEKP van het voorbijgaande jaar op de gemeenteraad voorgelegd. Uiteraard kan er ook een dynamische voortgangsbespreking gebeuren in de schoot van lokale milieu-, Gecoro- en andere adviesraden. Voor de opvolging van de realisaties onder het LEKP laadt het lokaal bestuur een gemeenteraadsbesluit van de jaarlijkse bespreking op via het [Loket voor Lokale Besturen \(module subsidiebeheer\)](#). Dit gebeurt een eerste keer vóór 1 maart 2024, met een jaarlijkse frequentie.

Het Pactportaal verzamelt authentieke data bij onze partnerorganisaties en stelt deze gebruiksvriendelijk ter beschikking aan de lokale besturen. Bij deze partnerorganisaties voeren de lokale besturen, burgers en andere betrokkenen de nodige data reeds in. Het Pactportaal hergebruikt deze data zodat er zo weinig mogelijk extra monitoringslast is. Het Pactportaal vind je via deze link: lokaalklimaatpact.be.

4 DOELSTELLINGEN EN AUTHENTIEKE BRONNEN

4.1 ALGEMENE DOELSTELLINGEN

Doelstelling	Authentieke bron
Ondertekenen van het Burgemeestersconvenant 2030	VVSG
Gemiddeld jaarlijks primaire energiebesparing van 2,09% realiseren in de eigen gebouwen	VEKA i.s.m. Fluvius
LEKP 2.0: uitgebreid naar 3% ¹²	

¹² Het opvolgen van de doelstelling voor het publiek patrimonium is aan de hand van een schrijven (23/11/21) naar alle lokale besturen verstuurd door VEKA en ABB. Het referentiejaar van de CO2-reductiedoelstelling uit het Regeerakkoord en het LEKP 1.0 (-40% tegen 2030 t.o.v. 2015) werd omwille van het ontbreken van relevante verbruiksdata voor 2015 verschoven naar 2019, het referentiejaar dat tevens geldt voor de energiebesparingsdoelstelling. De gevraagde CO2-reductie werd daarbij verhoudingsgewijs omgerekend, waardoor deze doelstelling werd gelijkgesteld met -29,3% tegen 2030 t.o.v. 2019. De aangescherpte doelstelling uit dit LEKP 2.0 (-55% tegen 2030 t.o.v. 2015) wordt om dezelfde reden en op dezelfde manier verhoudingsgewijs omgerekend naar referentiejaar 2019. Deze doelstelling wordt aldus gelijkgesteld met -40,3% tegen 2030 t.o.v. 2019. Een overzicht van de werkwijze voor datavergaring- en monitoring kan je via deze hyperlink nalezen: [opzet_monitoring_co2_reductie_en_energiebesparing_patrimonium_gemeenten.pdf](#) (vlaanderen.be). VEKA en ABB zullen een aangepaste werkwijze voor datavergaring- en monitoring communiceren m.b.t. de aangescherpte doelstellingen inzake eigen mobiliteit die in dit LEKP 2.0 zijn opgenomen.

Doelstelling	Authentieke bron
Een reductie van CO2-uitstoot van de eigen gebouwen en technische infrastructuur met 40% in 2030 ten opzichte van 2015 realiseren.	VEKA i.s.m. Fluvius
LEKP 2.0: uitgebreid naar 55% tegen 2030 en qua scope incl. mobiliteit ¹³ .	
Openbare verlichting omschakelen naar LED tegen 2030	Fluvius
Geen heffing op hernieuwbare energie installaties invoeren en bestaande, zoals de heffing op pylonen van windmolens, afbouwen tegen ten laatste 2025	ABB, via Loket voor Lokale Besturen i.s.m. Elia (voor de heffing op masten en sleuven van Elia)
LEKP 2.0: uitgebreid naar geen nieuwe heffing invoeren op elektriciteitsmasten en sleuven van ELIA	
Lokale warmte- en sloopbeleidsplannen opmaken	Warmteplannen: VVSG, Inspiratiekaart warmtezonering Sloopbeleidsplan: Het Netwerk Klimaat van VVSG zal hier een ondersteunende start-analyse voor laten opmaken.

4.2 DOELSTELLINGEN WERF 1: LATEN WE EEN BOOM OPZETTEN (VERGROENING)

Doelstelling	Authentieke bron
Eén boom extra per Vlaming tegen 2030 (+6,6 miljoen bomen extra vanaf 2021 t.e.m. 2030)	Groenblauwpeil (GBP)
1/2de meter extra haag of geveltuinbeplanting per Vlaming tegen 2030 (+3.300 km extra vanaf 2021 t.e.m. 2030)	GBP
Eén extra natuurgroenperk per 1000 inwoners tegen 2030 (= 6.600 perken van 10 m ² vanaf 2021 t.e.m. 2030)	GBP

¹³ Idem als voetnoot 27.

4.3 DOELSTELLINGEN WERF 2: VERRIJK JE WIJK (RENOVATIE, HERNIEUWBARE ENERGIE)

Doelstelling	Authentieke bron
<p>50 collectief georganiseerde energiebesparende renovaties per 1.000 wooneenheden vanaf 2021 t.e.m. 2030</p>	<p>Fluvius (collectieve renovatiebegeleiding ('Burenpremie') werd gekoppeld. Nadien volgen andere bronnen (waaronder noodkoopfonds, VME-</p>
<p>LEKP 2.0: uitgebreid naar 25 fossielvrije renovaties en de organisatie van lokale klimaattafels.</p>	<p>BENOVatiebegeleiding en een open data-invoer mogelijkheid).</p>
<p>Renovaties in woongebouwen (appartementen) tellen altijd mee als collectieve renovatie, zoals verduidelijkt onder voetnoot 3.</p>	<p>De uitbreiding onder dit LEKP 2.1 zal opgevolgd worden door de Wijkrenovatietool en een open data invoermogelijkheid.</p>
<p>LEKP 2.1: uitgebreid naar thematische wijkverbeteringscontracten en voorstelling renovatietrajecten op maat van elke woning die deelneemt aan klimaattafel.</p>	<p>De uitbreiding onder dit LEKP 2.1 zal opgevolgd worden door de Wijkrenovatietool en een open data invoermogelijkheid.</p>
<p>1 coöperatief/participatief hernieuwbaar energieproject per 500 inwoners tegen 2030. Dit LEKP 2.1 stelt een verdubbeling en versnelling voor de doelstelling: '1 coöperatief/participatief hernieuwbaar energieproject per 500 inwoners tegen 2030': minstens 36 kWp in plaats van 18 kWp per 500 inwoners, waarvan 18 kWp per 500 inwoners wordt gerealiseerd voor einde 2025</p>	<p>Energiekaart VEKA</p>
<p>Dit blijft dezelfde bron voor de versterkte ambitie onder LEKP 2.1.</p>	
<p>Toegang tot activiteiten van energiegemeenschappen voor 1 per 500 inwoners voor einde 2025</p>	<p>Dit moet nog onderzocht worden met stakeholders als Fluvius, VREG, VEKA en REScoop Vlaanderen</p>

4.4 DOELSTELLING WERF 3: ELKE BUURT DEELT (KOOLSTOFVRIJE DEELMOBILITEIT) EN IS DUURZAAM BEREIKBAAR

Doelstelling	Authentieke bron
Per 1.000 inwoners 1 'toegangspunt' voor een (koolstofvrij) deelsysteem tegen 2030 (=6.600 toegangspunten)	Autodelen.net
Per 100 inwoners 1 laadpunt tegen 2030 (=66.000 laadpunten)	Eco-movement ¹⁴
LEKP 2.0: uitgebreid naar 1,5 laadpunt per 100 inwoners. Het tellen per laadpunt (CPE) wordt verduidelijkt in voetnoot 17.	
1 m nieuw of structureel opgewaardeerd fietspad extra per inwoner vanaf 2021 t.e.m. 2030	<ul style="list-style-type: none"> • MOW (projecten ondersteund door Fietsfonds + investeringsprojecten MOW o.b.v. vastleggingen) • ABB / Lokale besturen (Kopenhagenfonds / zelf gefinancierde aanleg of opwaardering van fietspaden langs gemeentewegen)

4.5 DOELSTELLING WERF 4: WATER, HET NIEUWE GOUD (DROOGTEPROBLEMATIEK)

Doelstelling	Authentieke bron
1 m ² ontharding per inwoner vanaf 2021 t.e.m. 2030 (= 6,6 miljoen m ² ontharding)	GBP
Per inwoner 1 m ³ extra opvang van hemelwateropvang voor hergebruik, buffering en infiltratie voor regenwater vanaf 2021 t.e.m. 2030 (=6,6 miljoen m ³ extra regenwater dat wordt opgevangen voor hergebruik of infiltratie)	GBP

¹⁴ Ontsloten via <https://mow.vlaanderen.be/laadpalen/>

5 EXTRA VLAAMSE ENGAGEMENTEN LEKP 2.1

Vlaanderen voorziet volgende engagementen ter ondersteuning van de realisatie van de LEKP 2.1 versterkte ambities:

- Inzetten op meer kennisoverdracht tussen lokale besturen met de eerste lessen uit de 11 lopende wijkverbeteringscontracten wat betreft het vernieuwd instrumentarium in het kader van de werkplatformen (deze gaan van start in 2023), waaronder:
 - vernieuwde ketengerichte samenwerkingen, nieuwe vormen van publieke dienstverlening, nieuwe rollen en verantwoordelijkheden zoals wijkambassadeurs, programmaregisseurs, buurtregisseurs;
 - gestructureerd participatieproces met de doelgroepen in de wijk, via vormen van coproductie, en zelfsturing;
 - smart city oplossingen voor monitoring en experimenten/regelluwe zones voor betrokkenheid van actoren te verhogen;
 - bouwvoorschriften ruimtelijke ordening;
 - experimenten met handels- of horecafuncties in panden met andere bestemming;
 - experimenten op het vlak van innovatieve woonvormen zoals in coöperatieve vennootschappen met sociaal oogmerk;
 - voorrangssystemen voor zorgbehoevenden, collectieve voorzieningen (bv. voor energie- en wateropvang).
- Vlaanderen voorziet een tweejaarlijkse call voor energiedelen binnen energiegemeenschappen en binnen appartementen. Deze werd geïntegreerd binnen de Call Groene Stroom en vond een eerste keer in november 2022 plaats. Een financiële impuls zal echter niet volstaan om energiegemeenschappen te operationaliseren. Daarom voorziet Vlaanderen in een aanbesteding van een technische assistentiehubs om de activiteiten binnen lokale energiegemeenschappen op te starten. ABB zal deze aanbesteding in de loop van 2023 voorbereiden in samenwerking met VEKA. De hubs zullen zich inzetten voor het inhoudelijk technische, het aanbestedingsmatige, juridische en financiële maatwerk bij de realisatie van de activiteiten van de energiegemeenschap.
- In het LEKP 2.0 werd al voorzien in de opstart van een wijkrenovatietool. De beoogde wijkrenovatietool wordt nu verder uitgebreid met de mogelijkheid om individuele renovatievoorstellen aan te bieden op basis van de ontwikkeling van een digitaal platform (de 'Digital Twin') waarbij:
 - a. databronnen gecombineerd worden met de best beschikbare instrumenten en analyses (zoals bijvoorbeeld warmtezoneringskaarten)
 - b. en waarop publieke of private instrumenten op kunnen aansluiten (overheden, energiehuizen, bouwsector, applicatie- en softwarebedrijven, ...).

Deze wordt niet enkel aan lokale besturen aangereikt, maar kan dus ook gekoppeld worden met energiehuizen om renovatietrajecten procesmatig te begeleiden.

- Voor de ondertekenaars van het LEKP 2.1 wordt 9 miljoen subsidie voorzien in 2023, en 7 miljoen subsidie in 2024. Net zoals bij LEKP 1.0 en 2.0 wordt gevraagd om de middelen als cofinanciering in te zetten: de totale uitgaven voor klimaatacties dienen minstens het dubbele van de verkregen subsidies te bedragen. Dit wordt geaggregeerd opgevolgd door de BBC-rapportering door uitgaven aan de code ABB-LEKP-2023 te koppelen.

Agentschap Binnenlands Bestuur
Herman Teirlinckgebouw
Havenlaan 88, bus 70
1000 Brussel

lekp-abb@vlaanderen.be

//